

Запошљавање особа са инвалидитетом

Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 32/13) утврђена је обавеза запошљавања особа са инвалидитетом од стране свих послодаваца у Републици Србији. Правилником о начину праћења извршавања обавезе запошљавања особа са инвалидитетом и начину доказивања извршења те обавезе („Службени гласник РС”, број 101/16) прописан је начин праћења извршавања обавезе запошљавања особа са инвалидитетом и начин доказивања извршења те обавезе.

Обавеза запошљавања особа са инвалидитетом важи за све послодавце у Републици Србији, односно за свако домаће или страно правно или физичко лице, укључујући и Републику Србију за запослене у државним органима, аутономну покрајину за запослене у покрајинским органима и јединице локалне самоуправе за запослене у тим органима.

Обавеза запошљавања утврђена је тако да послодавац који има од 20 до 49 запослених дужан је да заснује радни однос са једном особом са инвалидитетом. Послодавац који има 50 и више запослених дужан је да заснује радни однос са најмање две особе са инвалидитетом и на сваких наредних започетих 50 запослених још по једну особу са инвалидитетом.

Послодавац може да изврши обавезу запошљавања на следеће начине:

- запошљавањем, односно заснивањем радног односа са одређеним бројем особа са инвалидитетом;
- уплатом средстава у износу од 50% просечне зараде по запосленом у Републици Србији према последњем објављеном податку Републичког завода за статистику, на уплатни рачун буџета Републике Србије број 840-745126843-22;
- извршењем финансијске обавезе из уговора о пословно-техничкој сарадњи, куповини производа или вршењу услуга са предузећем за

професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом, у вредности од 20 просечних зарада по запосленом у Републици Србији, према податку важећем у моменту закључења уговора. Ово извршење обавезе подразумева издвајање средстава у двадесетоструком износу просечне зараде по запосленом у Републици Србији, за наредних 12 месеци, по запосленој особи са инвалидитетом.

- подношењем захтева за процену радне способности и могућности запослења или одржања запослења од стране запосленог. Уколико лице стекне статус особе са инвалидитетом сматра се да је послодавац извршио обавезу од момента подношења захтева, а уколико лице не стекне статус особе са инвалидитетом, послодавац мора обавезу извршити ретроактивно, на било који од предвиђених начина;

У Републици Србији ни једна институција не располаже целовитим базама података о особама са инвалидитетом. На основу извршених истраживања (Студија изводљивости за унапређење запошљавања особа са инвалидитетом у Републици Србији, Европска агенција за реконструкцију-2006. година) сматра се да у Републици Србији живи око 700.000 особа са инвалидитетом што је и просечан број особа са инвалидитетом у земљама ЕУ – између 8-12% од укупног броја становника. Од наведеног броја особа са инвалидитетом процењује се да је око 300.000 радног узраста (15-65 година). Укупан број особа са инвалидитетом на евиденцији Националне службе за запошљавање, које активно траже посао, односно спремне су и способне да се одмах укључе у мере активне политике запошљавања или поступак посредовања, на дан 31. децембар 2017. године, је 15.416 лица (6.037 жене). Што се тиче квалификационе структуре ових лица, на евиденцији Националне службе има лица свих квалификација, а мерама и активностима професионалне рехабилитације, чији циљ и јесте подизање нивоа запошљивости, особе са инвалидитетом се укључују у различите програме додатног образовања и обуке, у складу са потребама тржишта рада и послодаваца.

Уколико на тржишту рада нема особа са инвалидитетом одређених знања и квалификација ради запошљавања, послодавци обавезу запошљавања особа са инвалидитетом могу извршити:

- учествовањем у финансирању зараде особа са инвалидитетом запослених у предузећу за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом или социјалном предузећу и организацији у износу који не може бити мањи од 50% просечне зараде по запосленом у Републици Србији. Обавеза се извршава уплатом средстава на уплатни рачун буџета Републике Србије на име учешћа у финансирању зарада особа са инвалидитетом и та средства припадају Буџетском фонду за професионалну рехабилитацију и подстицање запошљавања особа са инвалидитетом;
- извршењем финансијске обавезе из уговора о пословно техничкој сарадњи, куповини производа или вршењу услуга у поступцима јавне или друге набавке са предузећем за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом, у вредности од 20 просечних зарада по запосленом у Републици Србији према последњем објављеном податку републичког органа надлежног за послове статистике у моменту закључења уговора. У овом случају послодавац извршава обавезу запошљавања једне особе са инвалидитетом, за наредних 12 месеци од дана извршења финансијске обавезе;

Статус особе са инвалидитетом има:

1. ратни војни инвалид;
2. мирнодопски војни инвалид;
3. цивилни инвалид рата;
4. лице коме је извршена категоризација и друго лице коме је утврђена инвалидност, у складу са законом;
5. лице коме је, у складу са прописима о пензијском и инвалидском осигурању, утврђена категорија инвалидности, односно преостала радна способност

6. лице коме се у складу са законом процени радна способност сагласно којој има могућност запослења или одржања запослења, односно радног ангажовања.

Ради извршења обавезе запошљавања, особом са инвалидитетом сматра се и лице које поднесе захтев за процену радне способности и могућности запослења или одржања запослења, у складу са Законом о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 32/13), до доношења решења. Ако лице које је поднело захтев за процену радне способности стекне статус особе са инвалидитетом сматра се да је послодавац извршио обавезу запошљавања особа са инвалидитетом од момента подношења захтева за процену радне способности и могућности запослења или одржања запослења. Међутим, ако лице не стекне статус особе са инвалидитетом, послодавац је у обавези да изврши обавезу запошљавања особа са инвалидитетом у месецу доношења решења и то за цео период за који се сматрало да је обавезу извршио, односно за период од подношења захтева до завршетка поступка процене радне способности и могућности запослења или одржања запослења.

Под запосленом особом са инвалидитетом сматра се радни однос, односно запошљавање особе са инвалидитетом, на основу уговора о раду закљученог на неодређено или одређено време, у складу са прописима о раду. У том смислу, под запосленом особом са инвалидитетом не сматра се лице са којим послодавац има закључен уговор о привременим и повременим пословима, или другу врсту уговора која се у складу са прописима о раду не сматра уговором о раду. Такође, могућ је и радни однос са непуним радним временом, пробни рад, и сл.

Обавезу запошљавања има сваки послодавац који има најмање 20 лица у радном односу. Послодавцем се сматра свако домаће или страно правно или физичко лице које запошљава једно или више лица, односно Република Србија за запослене у државним органима, аутономна покрајина за запослене у покрајинским органима и јединица локалне

самоуправе за запослене у органима јединице локалне самоуправе. Обавезе запошљавања особа са инвалидитетом ослобођен је новоосновани послодавац у року од 24 месеца од дана оснивања.

Ближи начин извршења обавезе запошљавања особа са инвалидитетом утврђен је Правилником о начину праћења извршења обавезе запошљавања особа са инвалидитетом и начину доказивања извршења те обавезе („Службени гласник РС”, број 101/16).

Овим правилником прописан је и:

- уплатни рачун буџета Републике Србије број 840-745126843-22 за извршење обавезе уплатом средстава на име учешћа у финансирању зарада особа са инвалидитетом запослених у предузећу за професионалну рехабилитацију и запошљавање особа са инвалидитетом или социјалном предузећу или организацији;
- образац „ИОСИ” који се редовно месечно (до 5. у месецу за претходни месец) доставља надлежној јединици Пореске управе према седишту послодавца, ради доказивања извршења обавезе.